

Катерина Андрощук
студентка магістратури ІФЖ
(Наук. керівн. – докт. філол. наук., проф. Куцевол О.М.)

«Я – ЖУРАВКА З ПОДІЛЬСЬКОГО ЖИТА» (УРОК ЛІТЕРАТУРИ РІДНОГО КРАЮ У 7 КЛАСІ ЗА ТВОРЧІСТЮ ГАННИ ЧУБАЧ)

Мета уроку: ознайомити учнів із життям і творчістю Ганни Чубач, розкрити зміст і підтекст віршів; розвивати естетичні й художні смаки учнів, зв'язне мовлення, навички виразного читання та аналізу ліричних творів; виховувати любов до поетичного слова, до малої батьківщини, викликати зацікавлення творчістю Ганни Чубач та гордість за поетів-земляків.

Тип уроку: урок літератури рідного краю; урок-бесіда з елементами драматизації.

Методи і прийоми: метод бесіди, слово вчителя, метод наочності й ТЗН, прийом драматизації.

Обладнання: мультимедійна презентація, ноутбук, виставка книг Ганни Чубач, літературна карта Вінниччини, матеріали з районної газети.

ХІД УРОКУ

*Я тут живу, на добрій цій землі,
Де йдуть дощі і дозріває колос,
Де білим цвітом облітають дні
І став піснями мій жіночий голос.*

Ганна Чубач

I. Мотивація навчальної діяльності.

На сьогоднішньому уроці ми познайомився з творчістю української поетеси, нашої землячки Ганни Чубач, з її чудовими віршами, адже дуже важливо кожному з нас знати, що наша подільська земля – це багатий край, який славиться не лише щедрими врожаями, але й видатними земляками.

III. Актуалізація опорних знань

1. Бесіда за питаннями. Робота з літературною картою Вінниччини:

- Діти, хто із відомих письменників народився на Вінниччині?
(С. Руданський, М. Коцюбинський, Є. Гуцало, В. Стус)

- Які з їхніх творів ми вивчали на уроках української літератури?
- Яких сучасних поетів Вінниччини ви знаєте? (*А. Бортняк, А. Гарматюк, Н. Гнатюк, М. Каменюк, В. Кобець, Т. Яковенко*).
- Чи знайомі ви з їхніми творами?
- Погляньте на літературну карту Вінниччини. Чиї імена ми забули згадати?
- Про кого з них вам доводилося чути?

Охопивши поглядом карту, ви бачите, що, справді, Вінниччина подарувала Україні багато славних імен.

IV. Вивчення нового матеріалу

1. Слово вчителя

Тепер знайдіть на карті наш район. Мурованокуриловеччина теж подарувала Україні кілька поетів. Це – Петро Гордійчук з Долинян, Василь Гарвасюк та Никанор Дубицький з Мурованих Куриловець, Оксана Шалак та Тетяна Коновалено з Котюжан. Серед цієї славної когорти найвище місце посідає ще одна наша землячка, яку іще називають Подільською журавкою – Ганна Чубач.

(Висвітлюється слайд №1 з темою уроку, портретом Ганни Чубач, епіграфом). Запишіть, будь ласка, тему нашого уроку.

2. Осмислення епіграфа.

Прочитайте епіграф уроку. Які почуття висловлює поетеса у цьому уривку? Як ви вважаєте, з яким почуттям письменниця писала ці слова? Яку землю, на вашу думку, описує поетеса? Чи може так писати про рідний край людина, яка не відчуває до нього любові?

3. Обговорення портрета

Погляньте на фотографію цієї жінки. Яке вона справляє враження? Якою, на вашу думку, може бути людина з такими рисами обличчя? Які вірші може писати така вродлива жінка?

4. Ознайомлення з біографією письменниці

(Висвітлюється слайд №2 – стисла біографія поетеси)

Чи хотіли б ви зустрітися з Ганною Чубач? Сьогодні у нас буде можливість поспілкуватися з поетесою і людьми, які її добре знали. Допоможуть у цьому учні нашого класу.

Учениця, що виконує роль матері: Ганнуся народилась у переддень Різдва 6 січня 1941 року. Я її завжди називала родимою, тобто талановитою. Вона – дитя любові. Мій чоловік три роки тільки дивився на мене, а вже потім ми побралися. На жаль, свого батька їй не судилося побачити ні разу, бо він ще до її народження загинув на фронті.

Учениця-Ганна Чубач (доросла):

Я до народження зосталась сиротою

У лоні жінки дуже молодій.

Прийшла в конверті чорна похоронна.

Зомліли руки, губи похололи...

До ранку коси в мамі посивіли,

А в мене – вперше серце заболіло.

Учень, що виконує роль друга дитинства: Хоч і важким було повоєнне життя, але ми, прагнучи забавки, любили грати «в перемогу». Ганя грала разом з нами, хлопцями, яких було 11. Ми ліпили із глини чи чорнозему гармату, робили в ній дірку, щоб стріляти у ворогів. Додому приходили замурзані, але щасливі – фашистів перемогли.

Учениця-Ганна Чубач (доросла):

Летіли роки, мов гусята сірі.

І біль, і тугу забирали в ірій.

Моя матуся в горі не зосталась –

Із хлопцем русим восени вінчалась.

Коли кричали «гірко» на весіллі,

У мене – вдруге серце заболіло.

Учениця, що виконує роль матері: У мене народилося двоє близнят – Надія і Марія, яких Ганнуся носила на руках до дитсадка, хоча й сама була ще дитиною. Люди сміялися: «Торішнє сьгоднішніх несе». А вона ловила їм жабку у ставку і розповідала, що ця жаба прискакала з якогось чарівного царства.

Учениця-подруга Ганни Чубач: Сім'я Гані жила бідно. Пам'ятаю, коли ми вже діували, нам батьки пошили нові сукенки, щоб ми мали в чому ходити в клуб на танці. І лише Ганя ще довго ходила у буденній одежі.

Учениця-Ганна Чубач (юна дівчина):

Давали ситець у сільмазі.

Був п'яний вітчим – гроші дав.

І я стояла довго в черзі

За квіточками серед трав.

Несла, як скарб, свою покупку

І посміхалась до людей.

То клала згорточок під руку,

То знов тулила до грудей.

А потім шили. Довго шили.

В чеканні дні завжди важкі.

Вже на селі жінки носили

З такого ситцю фартушки.

Учениця-подруга Ганни Чубач: А ще Ганя любила малювати. Її уміння цінували солдатські вдови, яким вона розмальовувала узори на полотні, щоб ці нещасні жінки вишивали рушники на портрети загиблих.

Учениця, що виконує роль матері: Вчилася Ганнуся у Лучинецькій середній школі. Після закінчення вступила одразу до двох інститутів – Київського поліграфічного та Літературного інституту імені Горького в Москві. Питає мене, що ж їй обрати. А я їй кажу: «Іди в поліграфічний, він тобі хоч хліба дасть». Доня мене послухала. Але примудрилася під час навчання ще й закінчила літературні курси при Літературному інституті. Та й вона не

шкодувала, бо отримана освіта, справді, «дала хліб» – Ганнуся працювала в редакціях газети «Літературна Україна» та журналу «Дніпро».

Учениця, що виконує роль сестри: Сестра вже давно живе і працює в Києві, але часто телефонує, запитує, як справи не лише у нас, але й у наших односельців. Вона не загордилася, часто приїжджає в рідне село.

Учениця-Ганна Чубач (доросла):

*Опустила в криницю відерце,
Зачерпнула з пісочком води.
Рідний дім залишається в серці,
Як далеко від нього не йди.*

5. Ознайомлення з творчістю Г.Чубач. Слово вчителя з елементами бесіди

Нині важко повірити в те, що Ганну Чубач прийняли до Спілки письменників, коли вона була авторкою лише однієї поетичної збірки «Журавка». За рекомендацією юна поетеса звернулася до Платона Воронька. Вони з дружиною гостинно її прийняли, а потім Платон Микитович каже: «Дівчино, сідайте, я писатиму вам рекомендацію». Ганна здивувалася: «А ви ж книжку не читали!». Тоді він ще раз пробіг очима вірш «Журавка» й підтвердив: «Дівчино, так ви ж дуже талановита».

Так думав не тільки Платон Воронько. Багато інших поетів і критиків давали захоплені відгуки про творчість Ганни Танасівни. (*Висвітлюється слайд №3 – вислови відомих людей про лірику Г. Чубач*). Зачитайте, будь ласка їх. (*Учні по черзі читають вислови*)

- Як ви гадаєте, про що свідчать такі відгуки?
- Яку основну рису лірики Ганни Чубач відмітили письменники?

Твори нашої землячки надзвичайно мелодійні, тому й не дивно, що більшість її поезій стали піснями. Та й сама Ганна Танасівна склала понад 200 пісень, причому записувала їх з ... голосу. Сама поетеса згадує: «Коли починала писати музику, мені казали: ти ж не знаєш нот! А я відповідала: зате знаю, як співала мама, як батько грав на скрипці. А я просто співаю. Пісня – це

не просто слова й звуки, тут повинно бути щось більше. Читачі й слухачі такі уважні, що кривити душею не можна».

За своє життя Ганна Чубач видала понад 60 збірок. Таку дивовижну працездатність письменниця пояснює просто: «Якби не писала віршів, то народила б багато дітей. Така була б моя життєва місія. Оскільки маю єдину доньку, то мушу видати багато книжок». І пані Ганна неухильно дотримується цього кредо.

На нашій виставці представлені лише деякі її збірки. *(Огляд збірок).*

Тематика творчості Ганни Чубач різноманітна, але переважають вірші про найглибінніші почуття – любов до матері, до Батьківщини, кохання і щастя. «Кожна пісня – це моя доля, це вічність», – стверджує поетеса.

6. Настанова на сприймання поезії

Творчість Ганни Чубач масимально наближена до рідної землі, до села. Так довірливо-ніжно зізнатися в любові до рідної землі може тільки вона. Чому? Бо вона – журавка з подільського жита. Такою вона ввійшла в українську лірику 1970 року першою збіркою «Журавка». Одноименний вірш відкривав дебютну книжку і заворожував зізнанням у любові до землі, де авторка вперше побачила світ. *(Висвітлюється слайд №4 – фото с. Плоске)*

Журавка *(Виразне зразкове читання вчителя)*

Моя хата – в подільському житі,
Просто неба, на чорній землі.
Маю тільки думки необжиті
Та ще крила – небесно-земні.
Підіймаюся в небо щоранку
І в жита опускаюся знов.
Моя хата не має ганку,
Тільки має тепло і любов.
Моя хата не має стелі –

І січуть то сніги, то дощі,
В ній і сум, і години веселі
Розбентежують спокій душі.
Зустрічаю піснями врочисто
Косовицю врожайного літа.
Я – не жінка з великого міста,
Я – журавка з подільського жита.

Емоційна пауза

7. Бесіда на з'ясування первісного враження від твору

- Вам сподобався вірш? Чим він вас вразив?
- Чому Ганна Чубач каже, що вона «не жінка з великого міста»?
- Чому поетеса каже, що її хата «не має ганку», «не має стелі», стоїть «на чорній землі»? Що має на увазі письменниця?
- Яким настроєм пройнято поезію?

У ході обговорення учні з'ясовують, що вірші Ганни Чубач – це сплав різних настроїв душі та емоцій, вияв різноманітних думок та почуттів, а в її патріотичній ліриці відсутні голі лозунги. Батьківщина в зображенні Ганни Чубач – це село, де минуло дитинство, і де живуть мудрі, працьовиті подільці. Висвітлюється слайд №5 – вірш «Я долі дякую...»

Виразне читання учнем на фоні звуків природи

Я долі дякую, що виросла в селі,
Та ще в сім'ї подільських хліборобів.
Мої діди і прадіди мої
Ніколи не цурались свого роду.
Я людям дякую, що чесними були,
Коли по правді жити навчали.
Узявши з серця їхньої снаги,
Я добре знаю, де мої причали.

Мабуть тому, що бавили мене
Робочими і щирими руками,
Моє життя – небесне і земне –
Як журавлина пісня над полями.

Емоційна пауза

8. Аналіз поезії. Бесіда

Яким настроєм та почуттями пройнятий вірш? Чому поетеса радіє, що вона виросла в селі? Чого Ганна Чубач навчилася у людей? Із чим порівнює письменниця своє життя? Чому? Що лежить в основі такого порівняння? Чим вас вразив/схвилював цей вірш?

V. Узагальнення і систематизація знань

1. Бесіда, спрямована на закріплення знань

Прочитайте ще раз епіграф. Чому поетеса так любить свою землю? Чому Г. Чубач пише, що «став піснями мій жіночий голос»? Що вона має на увазі? Що в розумінні поетеси є рідною землею? Як вона ставиться до своїх земляків? Яким настроєм пройняті її поезії?

(Учні приходять до висновку, що секрет творчості Ганни Чубач – це її тісний зв'язок із рідною землею).

2. Підсумок уроку. Слово вчителя

(Демонструється слайд № 6 – теперішнє фото Г. Чубач та її кредо)

Ганна Чубач – не з тих людей, які спочивають на лаврах. Вона з радістю приїздить у рідне село чи на різноманітні поетичні фестивалі в Мурованих Курилівцях. *(Учитель демонструє вирізки з районної газети).* Її завжди хвилювала і продовжує хвилювати доля свого села, України, всього майбутнього покоління. Як підсумок, дозвольте зачитати вам рядки поетеси, що стали її життєвим кредо:

(Виразне читання поезії учителем)

Щоби світ цей на краще змінити,
Щоб настала омріяна мить,
Мало тільки родитись і жити,
Мало вмерти і пам'ять лишить.
Треба зранку до праці вставати,
Зневажаючи втому і лінь,
І долати, долати, долати
Бездуховність усіх поколінь.
А як сили до праці не стане,
Світлом душу наповнити вщерть:
Скласти пісню, одну і останню,
Та таку, що відступить і смерть.

VI. Оцінювання

VII. Домашнє завдання

Написати (на вибір):

- Твір на одну із тем: «Мій улюблений вірш Ганни Чубач», «Село очима Ганни Чубач», «Ганна Чубач – поетеса Божою милістю».
- Доповідь на одну із тем: «Повоєнне дитинство Ганни Чубач», «Слова, покладені на музику (про пісні Ганни Чубач)».

Література:

1. Куцевол О.М. Теоретико-методичні засади розвитку креативності майбутніх учителів літератури: Монографія / О.М. Куцевол. – Вінниця, 2006. – 348 с.
2. Мовчун А. Земна й небесна лірика Подільської Журавки (До ювілею Ганни Чубач) / А. Мовчун // Початкова школа. – 2001. – № 1. – С. 40.
3. Мосієвська Н. М. Жіночий голос поезії. Лірика Ганни Чубач / Н.М. Мосієвська // Все для вчителя. – 2009. – № 23-24. – С. 70.
4. Пасічник Є.А. Методика викладання української літератури в середніх навчальних закладах: навчальний посібник / Є.А. Пасічник. – К.: 2000. – 352 с.